

รายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลและความรู้ เพื่อกำหนดมาตรการ การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ

ตัวชี้วัดที่ 3.14 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีฟันแท้ใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่

ปีงบประมาณ 2566 รอบ 5 เดือนแรก (ตุลาคม 2565 – กุมภาพันธ์ 2566) หน่วยงานสำนักทันตสาธารณสุข

จากสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุแบบสมบูรณ์ (Aged Society) ในปี 2565 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีด้านสาธารณสุข เพื่อประชาชนสุขภาพดี มีอายุคาดเฉลี่ยสุขภาพดี (HALE) 75 ปี สู่แผนงานทันตสุขภาพผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2558 – 2565 มีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากดี มีฟันใช้งานได้เหมาะสมตลอดช่วงชีวิต และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580) เป็นกรอบและแนวทางปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุของประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๔๕ - ๒๕๖๕) รวมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บท อันจะก่อให้เกิดการบูรณาการแผนในทุกระดับ และนำไปสู่การขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุและการรองรับสังคมสูงวัย โดยในแผนปฏิบัติการย่อยที่ 2 ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทุกมิติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีตัวชี้วัดในประเด็นด้านสุขภาพช่องปากคือ ร้อยละ 65 ของผู้สูงอายุที่มีฟันแท้ใช้งานอย่างน้อย ๒๐ ซี่ (เป้าหมาย 5 ปีแรก พ.ศ.2566 - 2570)

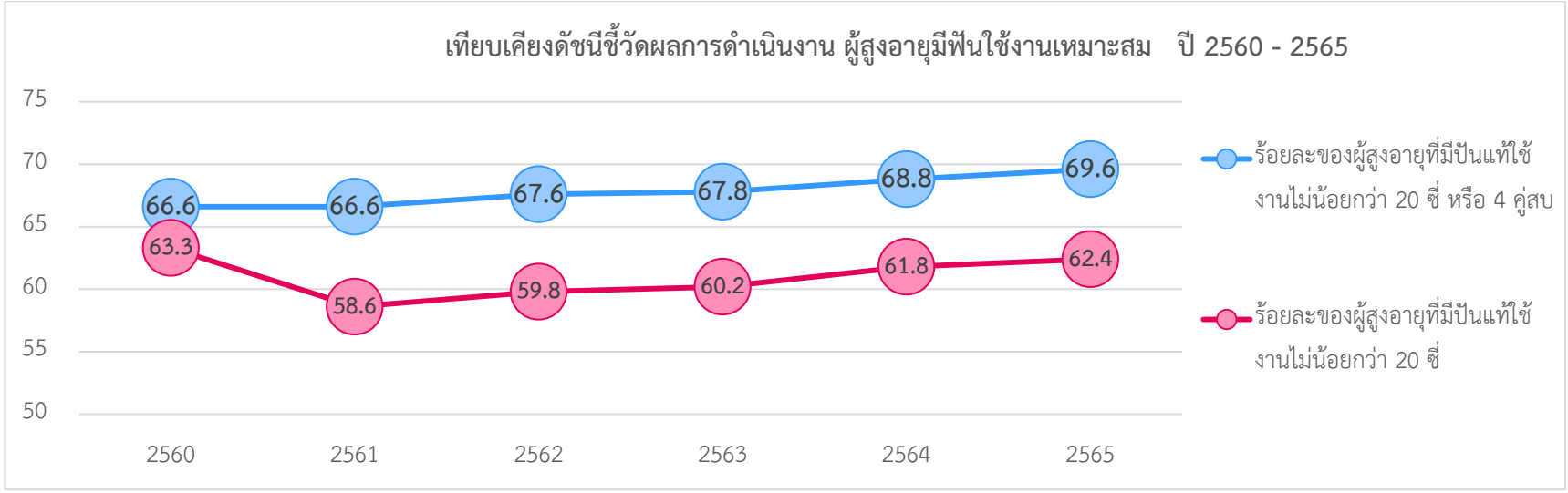
สุขภาพช่องปาก เป็นหนึ่งในสุขภาพร่างกายที่สำคัญ เนื่องจาก เป็น Gate way หรือ ประตูสุขภาพ ที่สำคัญปัญหาสุขภาพในช่องปาก นอกจากจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ การกิน การพูดออกเสียง การยิ้ม ความมั่นใจในการเข้าสังคมแล้วยังส่งผลต่อสุขภาพองค์รวม ทั้งร่างกายและจิตใจ ปัญหาการติดเชื้อจากโรคในช่องปาก อาจก่อให้เกิดการลุกลามไปยังอวัยวะสำคัญอื่น ๆ เช่น ลิ้นหัวใจ ปอดอักเสบ จากการสำลักอาหาร รวมทั้ง ทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนจากโรคเรื้อรังที่เป็นอยู่โดยเฉพาะในวัยผู้สูงอายุ ที่ควรต้องมีฟันใช้งานได้ อย่างน้อย 20 ซี่ เพื่อใช้บดเคี้ยวได้อย่างมีความสุข กินอาหารอร่อย ส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

สถานการณ์การส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ปี 2565 ผลลัพธ์การดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ผู้สูงอายุ เข้าถึงบริการตรวจ/คัดกรอง/บริการแบบผสมผสานตามจำเป็น 667,371 คน (เป้าหมาย 1,000,000 คน) ซึ่งครอบคลุมบริการ/นวัตกรรม ได้แก่ บริการส่งเสริมป้องกันทางทันตกรรม อาทิ การทา/เคลือบฟลูออไรด์ การให้ทันตสุขภาพ การฝึกสอนแปรงฟัน บริการคัดกรองและดูแลครบวงจรกรณีพบรอยโรคมะเร็งและมะเร็งช่องปาก และการแก้ไขปัญหาการสูญเสียฟันทั้งปากหรือเกือบทั้งปาก โดยการใส่ฟันเทียม เพื่อคงสภาพการใช้งานได้ และผู้สูงอายุเข้าถึงกิจกรรมข้อมูล ความรู้ กิจกรรมเพื่อการดูแลช่องปากด้วยตนเอง โดยภาคประชาชนหรือเทคโนโลยีแบบ Platform จำนวน 3,020,970 คน (เป้าหมาย 2.5 ล้านคน) โดยในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา เกิดสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส 19 ส่งผลต่อการรวมกลุ่มของชมรมผู้สูงอายุโดยตรง จึงได้เน้นกิจกรรมเชิงสังคมออนไลน์ สื่อสารให้ความรู้ ข้อมูลการดูแลช่องปาก ผ่านช่องทาง Facebook และ Line Official Account ‘ฟันยังดี’ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาเครื่องมือเพื่อการเฝ้าระวังสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในระดับชุมชน ร่วมกับ Cluster สูงอายุ ผ่านสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุแบบดิจิทัล (Blue book Application) และขับเคลื่อนในพื้นที่ครอบคลุม 13 เขตสุขภาพและกรุงเทพมหานคร แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาเครื่องมือที่จะส่งไปยังผู้สูงอายุให้เข้าถึงได้นั้น ยังต้องอาศัยการมีส่วนร่วมผลักดันการใช้งานในเครือข่ายภาคประชาชน โดยเฉพาะกำลังสำคัญคือ อสม. ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างมาก ของสังคมผู้สูงอายุในชนบท

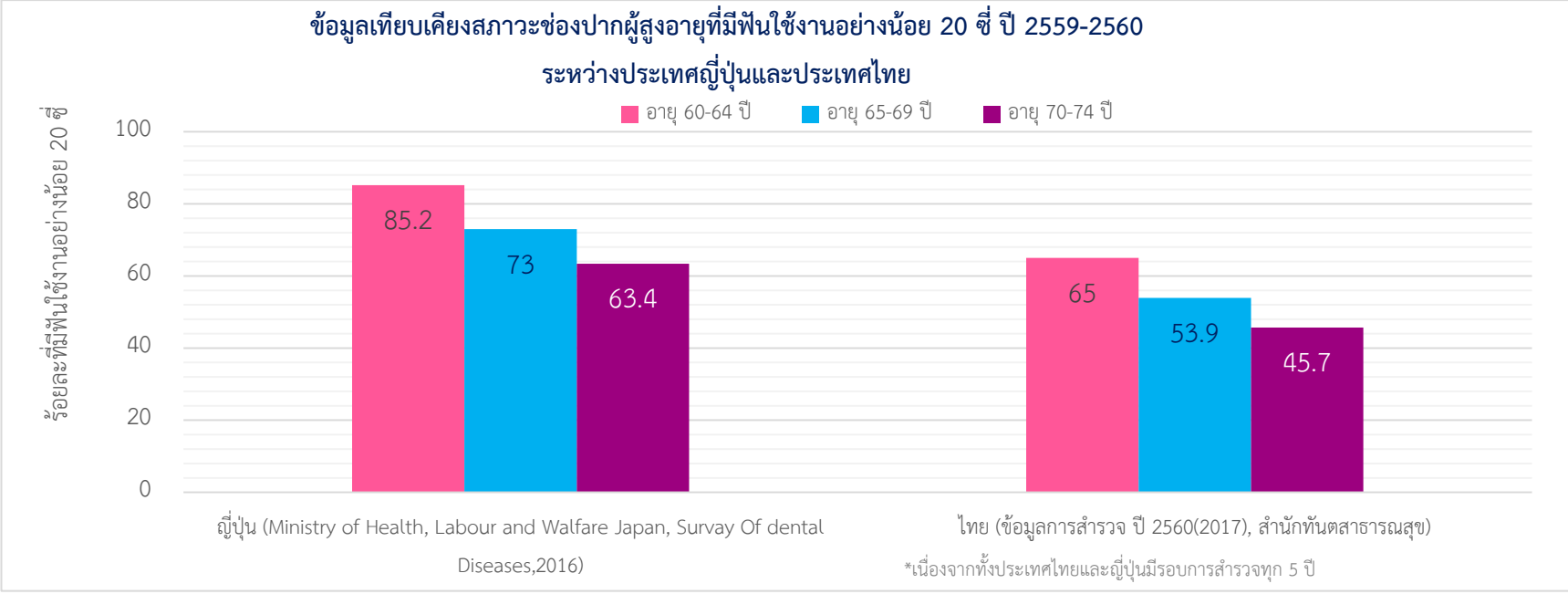
ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญ ลดความเหลื่อมล้ำของระบบบริการและสุขภาพ จำเป็นต้องมี 1) พัฒนารูปแบบ/กลไกบริการ ในระดับชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยสร้างความเข้มแข็ง/ขยายเครือข่าย/กระจายการทำงานของเครือข่ายภาคประชาชน-ชุมชน เชื่อมกลไกบริการทุกระดับ บูรณาการสหสาขาวิชาชีพอย่างไร้รอยต่อ 2) พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนการดูแลสุขภาพช่องปาก เพื่อเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงบริการของผู้สูงอายุได้อย่างเท่าเทียม เป็นธรรม 3) บูรณาการแผนการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุร่วมกับสหสาขา

วิชาชีพ 4) ยกระดับการสร้างความรู้ด้านสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ โดยสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ/ผู้ดูแล ได้รับข้อมูล ข่าวสารสิทธิประโยชน์เพื่อดูแลสุขภาพช่องปากตนเองได้ (self - care) ส่วนสำคัญที่จะเชื่อมต่องานระหว่างภาคประชาชนกับหน่วยบริการได้ ทั้งนี้การขับเคลื่อนกลไกการดูแลช่องปากผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ จะทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง เข้าใจและมีพฤติกรรมด้านช่องปากอย่างเหมาะสม ตลอดจนมีความรอบรู้สามารถดูแลอนามัยช่องปากตนเองเบื้องต้นและบอกต่อหรือดูแลคนในครอบครัวได้ รวมถึงเพิ่มการเข้าถึงบริการส่งเสริมป้องกันคุณภาพตามชุดสิทธิประโยชน์ได้ในเวลาที่เหมาะสม ลดความจำเป็นในการเข้ารับการรักษาที่ยุ่งยากและค่าใช้จ่ายสูงลง โดยเฉพาะประเด็นปัญหาสำคัญที่มีความชุก หรือความรุนแรงสูง รวมถึงลดการสูญเสียฟัน

ผู้สูงอายุมีฟันแท้ใช้งานได้ไม่น้อยกว่า 20 ซี่ หรือ 4 คู่สบ ร้อยละ 69.6 (เป้าหมายปี 2565 ร้อยละ 73) มีผู้สูงอายุได้รับการตรวจช่องปากเพียงร้อยละ 21.5 (ประมาณ 2.06 ล้านคน) แต่แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างคงที่ ตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา ซึ่งพบข้อสังเกตว่าความครอบคลุมการตรวจต่อประชากรยังน้อยมาก เมื่อเทียบกับการรายงานสภาวะช่องปากในภาพประเทศ และช่องว่างที่สำคัญคือยังไม่มีข้อมูลกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ จากการทบทวน/เทียบเคียงข้อมูลการเลือกใช้ดัชนีชี้วัดในประเด็นของการมีฟันใช้งานเหมาะสม ในระดับสากล โดยองค์การอนามัยโลก ตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับด้านทันตสุขภาพเพื่อส่งเสริมให้ประชากรมีฟันใช้งานตลอดช่วงชีวิต มีการขับเคลื่อนนโยบาย 80 ปี มีฟันแท้ใช้งาน 20 ซี่ (WHO, 1992) และในปี 2558 มีหลายประเทศได้ทำการสำรวจ และศึกษาเฝ้าระวังสภาวะสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ โดยมีการศึกษาในกลุ่มประชากรสูงอายุจำนวน 62,763 คน การศึกษาพบว่าผู้สูงอายุมีจำนวนฟันธรรมชาติคงเหลือตามอายุมีความแตกต่างกันอย่างมาก คือ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 14.3 ซี่ ในประเทศเอสโตเนีย ถึง 24.5 ซี่ ในประเทศสวีเดน อีกทั้งในประเทศสวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก ฝรั่งเศส และเยอรมนี ตั้งเป้าหมายสุขภาพช่องปากเพื่อมุ่งเน้นการรักษาฟันให้มีฟันแท้ใช้งานได้อย่างน้อย 20 ซี่ เมื่อมีอายุ 80 ปี ทำได้สำเร็จโดยร้อยละ 25 ของประชากร รวมไปถึงเป้าหมายที่เกี่ยวกับการเกิดภาวะการสูญเสียฟัน (ให้น้อยกว่าร้อยละ 15 ในประชากรอายุ 65-74 ปี) (Stock, 2016) นอกจากนี้ ในปี 2564 การศึกษาในประเทศสวีเดน รายงานว่าประมาณร้อยละ 60 ของผู้ที่มีอายุ 80-89 ปี มีฟันตั้งแต่ 20 ซี่ขึ้นไป (Welfare, 2018) **ประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์** มีการขับเคลื่อนนโยบาย 80/20 ซึ่งพบว่าการขับเคลื่อนนโยบายนี้ เพื่อการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชากรมีฟันใช้งานตลอดช่วงชีวิต จากข้อมูลสภาวะช่องปากปี 2016 ผู้สูงอายุในสิงคโปร์ที่มีอายุ 80 ปีหรือมากกว่า มีฟันแท้อย่างน้อย 20 ซี่ เพียงร้อยละ 9 (SingHealth, 2021) จากบทเรียน ความสำเร็จ**ประเทศญี่ปุ่น** พบว่า **ร้อยละ 50.2 ของผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไป มีฟันแท้ไม่น้อยกว่า 20 ซี่** ซึ่งบรรลุผลตั้งแต่ปี 2016 และขยับเป้าหมายให้ท้าทายเป็นร้อยละ 60 ในปี 2022 **ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินคือ** การมีเป้าหมายที่ชัดเจน วิเคราะห์และกำหนดมาตรการ สร้างและยกระดับแคมเปญให้ขยับการดำเนินงานเข้าหาเป้าหมาย อาทิ กำหนดให้คนอายุ 60 และ 70 ปี ตรวจปริทันต์และบรรจุในรายการตรวจสุขภาพ, ค้นหาและลดปัจจัยเสี่ยงการเกิดโรคในช่องปากในกลุ่มคนอายุ 40-79 ปี, กำหนดสิทธิ์พื้นฐาน 75 ปี ขึ้นไปตรวจฟันฟรี (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2020) และนอกจากนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายตัวชี้วัดในแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566 - 2580) จึงได้ทบทวนและปรับใช้ตัวชี้วัด **ผู้สูงอายุมีฟันแท้ใช้งานได้ไม่น้อยกว่า 20 ซี่** ในปี 2566

ที่มา : ข้อมูลจากระบบรายงาน HDC วันที่ 1 ตุลาคม 2565

ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่เริ่มต้นการระบาดในประเทศไทยตั้งแต่ ปี 2563 และมีการระบาดอย่างต่อเนื่องมาจนถึงระลอกที่ 3 ในช่วง ปี 2564 ส่งผลโดยตรงต่อการให้บริการทันตกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด หน่วยบริการส่วนใหญ่จำกัดการให้บริการเฉพาะกรณีฉุกเฉิน แรงจูงใจในการให้บริการทันตกรรมที่ไม่เร่งด่วนออกไปหลังหมดสถานการณ์การแพร่ระบาด รวมถึงกระทบต่อการรวมกลุ่มของชมรมผู้สูงอายุเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ด้วยข้อจำกัดของมาตรการการรักษาระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ทำให้ยังคงต้องเน้นการดำเนินงานการสื่อสารสุขภาพที่สอดคล้องกับสถานการณ์ คือการประยุกต์/จัดทำแผนในการรองรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัล/ระบบออนไลน์ รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือในการคัดกรองช่องปากด้วยตนเอง เพื่อการเฝ้าระวังช่องปากผู้สูงอายุในระดับชุมชน สู่การส่งต่อข้อมูลเพื่อวางแผนดูแลและจัดบริการ ให้เหมาะสม ป้องกันการสูญเสียฟันและปัญหาโรคในช่องปากที่รุนแรงได้

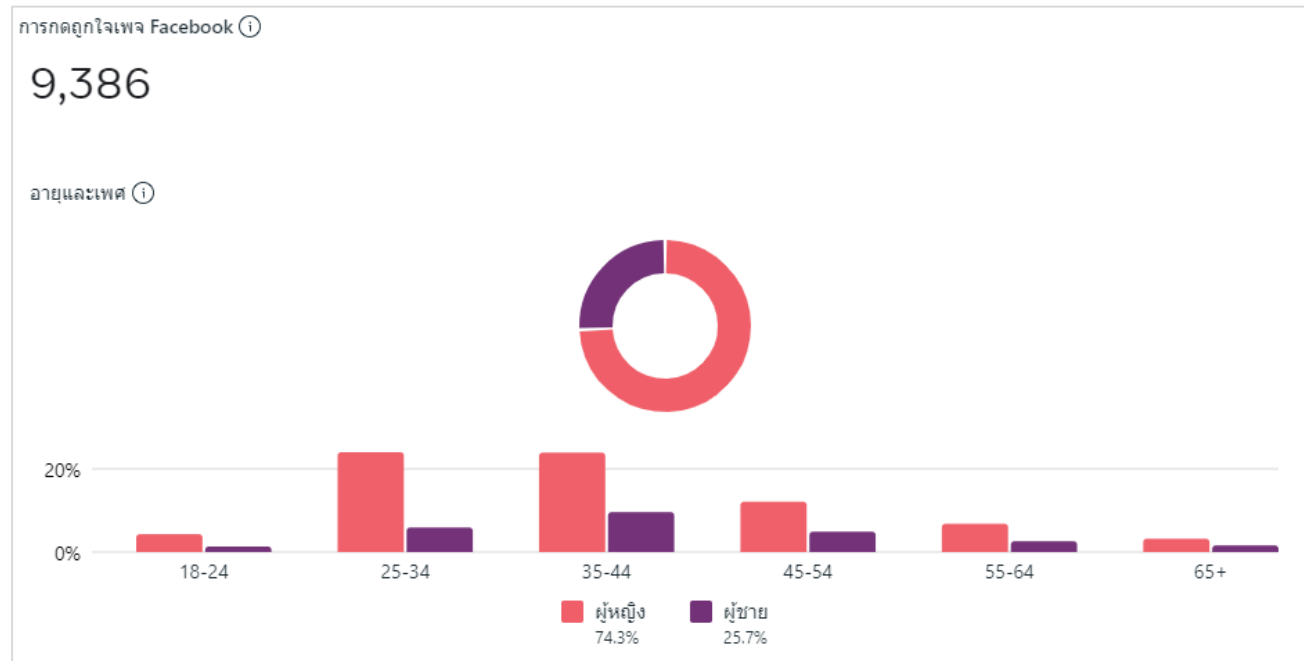
โดยการดำเนินงานที่ผ่านมา มุ่งเน้นให้เกิดผลลัพธ์ถึงประชาชนใน 2 ส่วน คือ ประเด็นที่ 1 เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการตรวจ/คัดกรองและได้รับบริการที่จำเป็น เพื่อคงสภาพการใช้งาน ประเด็นที่ 2 เพื่อให้ผู้สูงอายุ/ผู้ดูแลเข้าถึงองค์ความรู้ ข้อมูล หรือกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจและสามารถดูแลตนเองได้ ผ่านโครงการพัฒนาระบบการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ แบบไร้รอยต่อ ปี 2565 โดยมีผลการดำเนินงานดังนี้

1. พัฒนารูปแบบ กระบวนการสื่อสารเพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลการดูแลสุขภาพช่องปาก: ขับเคลื่อนรณรงค์การสื่อสาร การรณรงค์นโยบาย 80 ปี ฟันดี 20 ซี โดยบูรณาการหลักกับ สสส. และภาคีเครือข่ายกว่า 26 องค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม จัดกิจกรรมการประกวดคลิปผู้สูงอายุฟันดีเพื่อสร้างกระแสเชิงสังคมออนไลน์ ซึ่งมีกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุส่งผลงานเข้าประกวดกว่า 40 คลิป มีการพัฒนารูปแบบสื่อเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุที่มีความต้องการเฉพาะโรค (โรคสมองเสื่อม) เพื่อสื่อการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุเพื่อเชื่อมกับ Platform ภาคีเครือข่ายที่ดูแลผู้สูงอายุกลุ่มที่มีความต้องการเฉพาะโรค มีการผลิตสื่อและสื่อสารออนไลน์ด้วยสื่อภาพนิ่ง เกมส์กระตุ้นการมีส่วนร่วม สื่อ VDO กว่า 15 ชิ้น นอกจากนี้ยังได้พัฒนาเครื่องมือการประเมินความรอบรู้ด้านทันตสุขภาพในผู้สูงอายุ เพื่อสำรวจข้อมูลระดับประเทศในระดัต่อไป
2. ส่งเสริมและสนับสนุน การใช้เครื่องมือในการประเมินเฝ้าระวังด้วยตนเอง: ขับเคลื่อนเครื่องมือในการคัดกรองและแนวทางการจัดบริการสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้ง 77 จังหวัด รวมถึงบูรณาการเพื่อสนับสนุนการควบคุมโรคเรื้อรังในชุมชน ด้วยสมุดสุขภาพผู้สูงอายุแบบดิจิทัล (Digital Blue Book) ในพื้นที่กรณีศึกษาพัฒนารูปแบบ เป็นต้นแบบ และขยายผลการดำเนินงานไปยังพื้นที่อื่น นอกจากนี้ได้มีแนวคิดการพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อเชื่อมข้อมูลการบริการให้สามารถส่งต่อข้อมูลได้
3. พัฒนารูปแบบ กลไก เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการส่งเสริมป้องกัน: มีการพัฒนารูปแบบบริการในคลินิกทันตกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงบริการสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุได้มากขึ้น

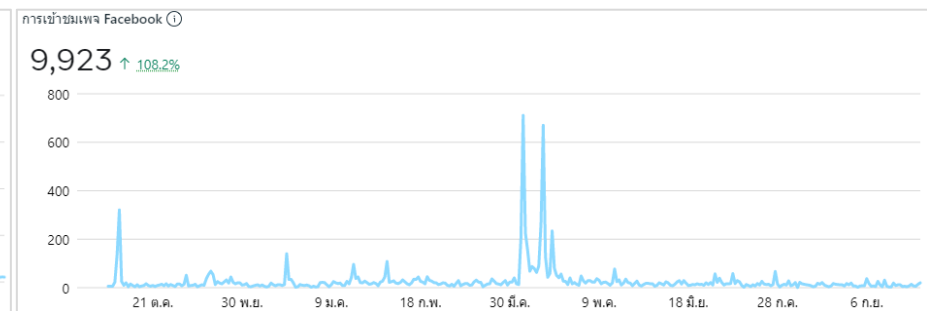
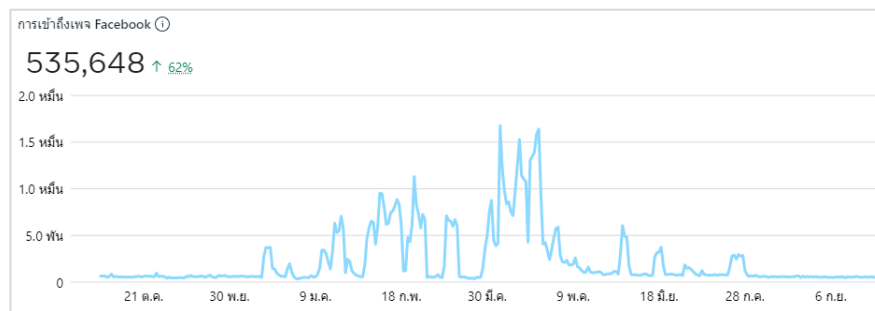
ผลลัพธ์การพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ โดยจากข้อมูล HDC ปีงบประมาณ 2565 พบผู้สูงอายุในระบบสุขภาพภาครัฐ เข้าถึงบริการทันตกรรม จำนวน 2.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21.5 ในขณะที่ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านติดเตียง เข้าถึงบริการ 88,061 คน คิดเป็นร้อยละ 37.11 ของ ผสอ. กลุ่มนี้ แม้ว่าจะมีแนวโน้มการเข้าถึงเพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาช่องปากที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ได้แก่ จำนวนซี่ฟันแท้ 20 ซี หรือ 4 คู่สบฟันหลัง พบว่ามีจำนวน ร้อยละ 69.6, โรคฟันผุ และ เหงือกอักเสบไม่ได้รับการรักษา อีกกว่าร้อยละ 50 ประกอบกับสังคมไทยจะมีประชากรผู้สูงอายุมากขึ้นเรื่อยๆ ระบบบริการจะไม่สามารถดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างครอบคลุม ซึ่งจากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการของสำนักงานสถิติ ปี 2562 พบผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 5.51 เคยเข้ารับบริการทันตกรรม โดยผู้สูงอายุในเขตเมืองมีอัตราการเข้ารับบริการสูงกว่าในเขตชนบท ดังนั้นกลไกสำคัญคือ การสื่อสารให้ประชาชนมีความรอบรู้ในการดูแลตัวเอง และสามารถแนะนำ บอกต่อให้ผู้อื่นได้ ประเมินตนเองเบื้องต้นและตัดสินใจได้ว่าจำเป็นต้องไปพบทันตแพทย์เมื่อไหร่

ผลผลิตเชิงปริมาณด้านการเข้าถึงสื่อ ผ่านช่องทางออนไลน์ การเข้าถึงสื่อในปี 2565 (1 ต.ค.64 - 30 ก.ย.65) ทั้งหมด 535,648 ครั้ง/คน (ข้อมูล ณ 9 ธ.ค. 65)

➤ ผลการเข้าถึงสื่อ: ตามช่วงอายุของคนี่เข้าถึง

➤ ผลการเข้าถึงสื่อ: ช่วงเวลากับการเข้าถึงสื่อ

(<https://www.facebook.com/funyoungdee/> ณ วันที่ 9 ธ.ค. 2565)

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์การดำเนินงาน (Gap analysis) และมาตรการที่เสนอ

ประเด็น	ประเด็นท้าทาย/Gap/ปัญหาอุปสรรค	มาตรการที่เสนอ
<p>ประเด็นที่ 1 เพิ่มการเข้าถึงการตรวจช่องปาก และได้รับบริการตามจำเป็นในเวลาที่เหมาะสม</p>	<p>1.1 บทบาทด้านทันตกรรมผู้สูงอายุ ของทันตบุคลากร ยังไม่เชื่อมต่อกับกลไกบริการในหน่วยบริการสุขภาพ แต่ละระดับที่ชัดเจน รวมถึงการเชื่อมโยงกับภาคประชาชน และชุมชน</p> <p>1.2 ยังไม่มีแนวทางการนำนวัตกรรมผลิตภัณฑ์มาใช้ให้เป็นระบบ เพื่อเพิ่มคุณภาพบริการ</p> <p>1.3 การถ่ายโอนภารกิจด้านสาธารณสุขไปยังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ต้องปรับ/เชื่อมต่อระบบ ที่สามารถให้บริการสุขภาพกับประชาชนได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ</p> <p>1.4 การเชื่อมโยง/แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยบริการ</p>	<p>กลยุทธ์: การพัฒนานโยบาย ยุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก</p> <p>มาตรการ: ขยายความร่วมมือ กับภาคีเครือข่าย ทั้งระดับนโยบาย พื้นที่ และภาคประชาสังคม (P)</p> <p>มาตรการ: สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ผ่านกระบวนการสร้างคุณค่าในผู้สูงอายุ (P) กิจกรรมสำคัญ พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในสถานบริการปฐมภูมิ</p> <p>กลยุทธ์: การพัฒนาระบบการส่งเสริม ป้องกันและบริการสุขภาพช่องปาก</p> <p>มาตรการ: พัฒนาระบบบริการส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม (R)</p> <p>มาตรการ: เพิ่มขีดความสามารถของทันตบุคลากรและภาคีเครือข่ายในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ (B)</p> <p>กิจกรรมสำคัญ</p> <ol style="list-style-type: none"> พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อดูแลสุขภาพช่องปาก (Digital Dentistry) พัฒนาการดูแลช่องปากเชิงบูรณาการ
<p>ประเด็นที่ 2 เพิ่มการเข้าถึงข้อมูลความรู้ เพื่อการดูแลสุขภาพช่องปากตนเองด้วยตนเอง/ผู้ดูแล</p>	<p>2.1 การสื่อสารออนไลน์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสื่อสารยังไม่ครอบคลุมกลุ่มประชาชนเป้าหมายเท่าที่ควร - กลุ่มผู้ป่วยที่มีความต้องการพิเศษ (special needs) และผู้เกี่ยวข้อง ทั้งทีมสหวิชาชีพ เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล และภาคประชาชน เช่น ญาติ อสม. ผู้ดูแล (carer) เป็นต้น <p>ต้องการช่องทางที่สนับสนุนข้อมูลในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้ป่วยกลุ่มนี้</p> <p>2.2 การรณรงค์และสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชมรมผู้สูงอายุ</p> <ul style="list-style-type: none"> - วิถีชีวิตปัจจุบันที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ระบาด และอิทธิพลด้านเทคโนโลยี 	<p>กลยุทธ์: การสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก</p> <p>มาตรการ: ยกระดับรูปแบบการสร้าง Oral Health Literacy ขับเคลื่อนผ่านการเน้นเทคโนโลยีดิจิทัล ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้สูงอายุ (A)</p> <p>มาตรการ: ขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการประเมิน/คัดกรองสุขภาพช่องปาก (R) กิจกรรมสำคัญ พัฒนาการสื่อสารความรอบรู้และขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก</p> <p>กลยุทธ์: การอภิบาลระบบทันตสาธารณสุข</p> <p>มาตรการ: พัฒนาระบบข้อมูลด้านสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ (I)</p> <p>มาตรการ: ประเมินผลแผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย (A) กิจกรรมสำคัญ 3) ประเมินผล ติดตามการดำเนินงาน</p>

สรุปข้อเสนอเชิงนโยบาย มาตรการ กิจกรรมสำคัญ และประเด็นความรู้

เป้าหมาย	สูงอายุ: ผู้สูงอายุสุขภาพดี ดูแลตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี				
เป้าหมาย	ด้านช่องปาก: ผู้สูงอายุมีสุขภาพช่องปากดี มีฟันใช้งานเหมาะสม อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพช่องปากที่ดี (ผู้สูงอายุมีฟันแท้ใช้งานได้น้อย 20 ซี่ ร้อยละ 63)				
เป้าหมายเชิง ผลผลิต	ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการทันตสุขภาพตามจำเป็น จำนวน 900,000 คน	ผู้สูงอายุที่ได้รับการตรวจสุขภาพช่องปาก เพิ่มขึ้นร้อยละ 10 (จาก Baseline ปี 2565)		มีชมรมผู้สูงอายุคุณภาพ 5 ชมรมต่อจังหวัด	
กลยุทธ์	การพัฒนา นโยบาย ยุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพช่องปาก	พัฒนาระบบการส่งเสริม ป้องกันและ บริการสุขภาพช่องปาก	การสร้างเสริมความรู้ ด้านสุขภาพช่องปาก	การอภิบาลระบบทันตสาธารณสุข	
มาตรการ	<ul style="list-style-type: none"> ขยายความร่วมมือ กับภาคีเครือข่าย ทั้งระดับนโยบาย พื้นที่ และภาคประชาสังคม (P) สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และท้องถิ่น (P) 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาระบบบริการส่งเสริมป้องกันรักษาฟันฟูสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม (R) เพิ่มขีดความสามารถของทันตบุคลากร และภาคีเครือข่ายในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ (B) 	<ul style="list-style-type: none"> ยกระดับรูปแบบการสร้าง Oral Health Literacy ขับเคลื่อนผ่านการเน้นเทคโนโลยีดิจิทัล ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มผู้สูงอายุ (A) ขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการประเมิน/คัดกรองสุขภาพช่องปาก (R) 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาระบบข้อมูลด้านสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ (I) ติดตามประเมินผลเพื่อการออกแบบระบบ (A) 	
กิจกรรม	<p><u>กิจกรรม 1.</u> พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในสถานบริการปฐมภูมิ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - พัฒนารูปแบบการจัดบริการทันตกรรมในสถานบริการระดับปฐมภูมิ 	<p><u>กิจกรรม 2.</u> พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อดูแลสุขภาพช่องปาก (Digital Dentistry)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลในการคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งและมะเร็งช่องปากพื้นที่นำร่อง - พัฒนาระบบรายงานการคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งและมะเร็งช่องปาก 	<p><u>กิจกรรม 3.</u> พัฒนาการดูแลช่องปากเชิงบูรณาการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาศักยภาพบุคลากรในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ - ส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มผู้คุมขัง (วัยทำงาน+ สูงอายุ) - สนับสนุนการจัดบริการฟันเทียมรากฟันเทียม 	<p><u>กิจกรรม 4.</u> พัฒนาการสื่อสารความรู้และขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขับเคลื่อนการพัฒนาชมรมรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก - ประกวดการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในชมรมผู้สูงอายุ และประกวดคลิปผู้สูงอายุพันธุ์ ปี 2 	<p><u>กิจกรรม 5.</u> ประเมินผลติดตามการดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินแผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ - นิเทศติดตามการดำเนินงาน
ข้อมูล/ความรู้ ที่ใช้	<ul style="list-style-type: none"> เครื่องมือในการคัดกรอง/ประเมินสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ สภาวะสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ การเข้าถึงบริการทันตกรรมผู้สูงอายุ 		<ul style="list-style-type: none"> ผลดำเนินงานสื่อสารออนไลน์ ปี 2565 ความต้องการ/คาดหวังของ customer (กลุ่มสมาชิกช่องทางออนไลน์) สรุปผลประเมินการขับเคลื่อนการดำเนินงานทันตสาธารณสุข ประจำปี 2565 		
ประเด็นความรู้ ที่กำหนดให้ C/SH	<ul style="list-style-type: none"> การจัดบริการสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ สำหรับทันตบุคลากร รูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนการควบคุมโรคเรื้อรังในชุมชน การจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุ ภายใต้อาณัติการณภาวะฉุกเฉิน การใช้งานเครื่องมือคัดกรองและตรวจประเมินช่องปากผู้สูงอายุ การส่งเสริมสุขภาพช่องปากเพื่อการมีฟันใช้งานตลอดช่วงชีวิต 		<ul style="list-style-type: none"> การสร้างเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ข้อมูลการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุออนไลน์ 7 ประเด็นปัญหาสำคัญและอื่น ๆ การดูแลช่องปากผู้สูงอายุที่มีความต้องการเฉพาะโรค (โรคสมองเสื่อม) สิทธิประโยชน์ด้านบริการทันตกรรม แนวทางการดูแลและให้คำแนะนำการช่องปากของทุกกลุ่มวัย สำหรับ อสม. 		

ส่วนที่ 2 แผนการขับเคลื่อนงานนโยบายพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ สำนักทันตสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2566

โครงการยกระดับการพัฒนาาระบบส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ปี 2566

โครงการฟื้นฟู รากฟันเทียมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 72 พรรษา 28 กรกฎาคม 2567

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลาดำเนินงาน
วิเคราะห์ ทบทวนการดำเนินงาน และจัดทำ แผนปฏิบัติการ ปี 2566	วิเคราะห์การดำเนินงาน (Gap Analysis) และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มาตรการในการดำเนินงาน	บุคลากรกลุ่มพัฒนาทันตสุขภาพผู้สูงอายุ สำนักทันตสาธารณสุข	ต.ค. 65
1. พัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุในสถานบริการระดับปฐมภูมิ			
1.1 พัฒนาการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการส่งเสริมป้องกันในผู้สูงอายุ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เชื่อมต่อระหว่างชุมชนและสถานบริการ	ทันตบุคลากร สังกัด อปท. บุคลากรกรมอนามัย สำนักทันตสาธารณสุข และผู้เกี่ยวข้อง	ต.ค. – ธ.ค. 65
1.2 พัฒนารูปแบบการจัดบริการทันตกรรมในสถานบริการระดับปฐมภูมิ	เพื่อถอดบทเรียน แลกเปลี่ยน เรียนรู้ กระบวนการ/กลไก และเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการจัดบริการทันตสุขภาพผู้สูงอายุในหน่วยบริการปฐมภูมิ (ในคลินิก NCD/คลินิกผู้สูงอายุ)	ทันตบุคลากรในหน่วยบริการปฐมภูมิ บุคลากรกรมอนามัย สำนักทันตสาธารณสุข และผู้เกี่ยวข้อง	พ.ย. – ธ.ค. 65
1.3 พัฒนาระบบการคัดกรองรอยโรคเสียงมะเร็งและมะเร็งช่องปาก	เพื่อทบทวนกระบวนการ/ เครื่องมือ/ รหัสการตรวจและการคัดกรองและจัดทำแนวทาง การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับรอยโรคมะเร็งและมะเร็งช่องปาก	บุคลากรกรมอนามัย สำนักทันตสาธารณสุข และผู้เกี่ยวข้อง ในสหสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง	พ.ย. – ธ.ค. 65
2. พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปาก (Digital Dentistry)			
2.1 ขับเคลื่อนการใช้งานเทคโนโลยี ดิจิทัลในการคัดกรองรอยโรคก่อนมะเร็งและมะเร็งช่องปากพื้นที่นำร่อง	เพื่อขับเคลื่อนการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการคัดกรองรอยโรคเสียงมะเร็งและมะเร็งช่องปากพื้นที่นำร่อง	บุคลากรกรมอนามัย สำนักทันตสาธารณสุข และผู้เกี่ยวข้อง ในสหสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง	พ.ย. – ธ.ค. 65
2.2 พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปาก (Digital Dentistry)	เพื่อขับเคลื่อนและติดตามการดำเนินงานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการดูแลสุขภาพช่องปาก	คณะกรรมการ คณะทำงาน บุคลากรกรมอนามัย สำนักทันตสาธารณสุข และผู้เกี่ยวข้อง	พ.ย. 65 – ก.ค. 66

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	ระยะเวลาดำเนินงาน
3. พัฒนาแผนการดูแลช่องปากผู้สูงอายุเชิงบูรณาการ			
3.1 พัฒนาศักยภาพบุคลากรในการดูแลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ	เพื่อพัฒนาศักยภาพทันตบุคลากร ในการดูแล ส่งเสริมสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุ ทั้งในระบบบริการและการสร้างเสริมสุขภาพช่องปากในภาคประชาชน	บุคลากรสาธารณสุข ทันตบุคลากร ทันตบุคลากร บุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ 77 จังหวัด	ธ.ค. 65
3.2 พัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มผู้ถูกคุมขัง	เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการดูแลสุขภาพช่องปาก และระบบรายงานในกลุ่มผู้ถูกคุมขัง	บุคลากรสาธารณสุข ทันตบุคลากรในสถานพยาบาลเรือนจำ	พ.ย. 65 – มี.ค. 66
3.3 สนับสนุนการจัดบริการฟันเทียม รากฟันเทียม	เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๗ และแก้ปัญหาการสูญเสียฟันทั้งปากหรือเกือบทั้งปากในกลุ่มผู้สูงอายุและก่อนวัยสูงอายุ	บุคลากรสาธารณสุข ทันตบุคลากร ทันตบุคลากร บุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่ 77 จังหวัด ประชาชนที่มีปัญหาการสูญเสียฟัน	พ.ย. 65 – ก.ค. 66
4. พัฒนาการสื่อสารความรู้และขับเคลื่อนชมรมผู้สูงอายุรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก			
4.1 ขับเคลื่อนการพัฒนาชมรมรอบรู้ด้านสุขภาพช่องปาก	เพื่อรณรงค์และสนับสนุนให้เกิดการจัดกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในผู้สูงอายุ รวมถึงการสร้างกระแสกระตุ้นเชิงสังคม ให้สามารถดูแลช่องปากตนเองได้ในภาพประชาชน	ทันตบุคลากร บุคลากรสาธารณสุข ในพื้นที่ แกนนานาชาติประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง	พ.ย. 65 – ก.ค. 66
5. ประเมินผล ติดตามการดำเนินงาน			
5.1 ประเมินผลแผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2558 – 2565	ประเมินผลแผนงานทันตสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทย พ.ศ. 2558 - 2565	ทันตบุคลากร และบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับแผนงาน	พ.ย. 65 – ก.ค. 66
5.2 นิเทศติดตามการดำเนินงานทันตสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่	ติดตาม สรุปผลการดำเนินงานทันตสุขภาพผู้สูงอายุ ในพื้นที่	พื้นที่ที่ดำเนินงานภายใต้โครงการ	ก.ค. 66